

۱. معنای واژه‌های مشخص شده را با معادل امروزی آنها مقایسه کنید

شعر	معنی در شعر	معنای امروزی
در بن این پرده نیلوفری / کیست کند با چو منی همسری	برابری / هم‌سطحی	زوجیت
راست به مانند یکی زلزله / داده تنش بر تن ساحل یله	درست / کاملاً / دقیقاً	۱. متضاد چپ ۲. متضاد دروغ ۳. متضاد خمیده

۲. بیت زیر را بر اساس ترتیب اجزای جمله در زبان فارسی مرتب کنید

گشت یکی چشمه ز سنگی جدا غلغه زن چهره نما تیزپا

یکی چشمه غلغه‌زن، چهره‌نما، تیزپا ز سنگی جدا گشت.

صفت شمارشی نهاد قید متمم مسند فعل اسنادی

ترتیب اجزای جمله در فارسی: نهاد مفعول متمم مسند فعل

۱. هر یک از بیت‌های زیر را از نظر آرایه ادبی بررسی کنید.

چ و ن بگشایم ز سر مو، شکن / ماه ببیند رخ خود را به من /

قافیه: شکن - من

تشخیص گشودن شکن از سر موی چشمه

گشودن شکن از سر مو کنایه از زلال و شفاف بودن آب چشمه

مراعات نظیر: سر و مو و شکن (فر)

تشخیص رخ ماه

رخ ماه اضافه استعاری = بخشی از مشبه به محذوف + مشبه

گه به دهان بر زده کف چون صدف گاه چو تیری که رود بر هدف

قافیه: صدف - هدف

چشمه: مشبه صدف: مشبه به چون: ادات تشبیه برزده کف بر دهان: وجه شبه

کف بر دهان زدن کنایه از خشمگین بودن

مراعات نظیر: دهان و کف

چشمه: مشبه تیر: مشبه به چو: ادات تشبیه وجه شبه: سرعت بسیار در حرکت

مراعات نظیر تیر و هدف

جناس ناهمسان / ناقص اختلافی: صدف - هدف

جناس ناقص افزایشی: گه - گاه

۲. چشمه نماد انسان مغرور، خودستا/ خودشیفته، کوتاه نظر، خودبین

۳. بیت ۱۷ شیرین سخنی: حس آمیزی مثال دیگر: حرف تلخ، چهره بانمک

۴. کتاب و جزوه مطالعه شود.

ص ۱۶. قلمرو فکری ۸ نمره

۱. پس از رسیدن به دریا، چه تغییری در نگرش و نحوه تفکر چشمه ایجاد شد؟

خواست عقب نشینی کند ۲. خیره و خاموش شد

۳. تسلیم شد ۴. دریافت که نباید خودبرتربین و کوتاه نظر باشد.

۲. معنی و مفهوم بیت زیر را به نثر روان بنویسید.

نعره برآورده فلک کرده کر دیده سیه کرده شده زهره در

دریا قوی و ترسناک بود.

۳. سروده زیر از سعدی است محتوای آن را با شعر نیما مقایسه کنید.

۱. قالب هر دو شعر مثنوی است ۲. مفهوم هر دو: پرهیز از غرور و خودبزرگ بینی

۳. توصیف نیما بیشتر از سعدی است ۴. هر دو روایی و داستانی هستند

۵. نیما زشتی غرور چشمه و شعر سعدی زیبایی تواضع قطره را نشان داده

۶. شخصیت روایت نیما چشمه و سعدی قطره است.

۷. غرور باعث نابودی می شود و تواضع باعث ارزشمند شدن می شود.

۸. هر دو دریا را نماد بزرگی دانسته اند

ص ۱۹. درس ۲: خودارزیابی

۱. داد ۱: حق / عدالت داد ۲: ادا کرد جناس تام / همسان

نهاد ۱: ذات، سرشت نهاد ۲: گذاشت جناس تام / همسان

۲. غم و شادی شادان و اندوهگین حق و باطل نیک و بد امید و نومیدی

۳. نومیدی را در امید بسته دان و امید را در نومیدی ... (بسته دان) حذف به قرینه لفظی

۴. ص ۲۰

مضارع اخباری	ساخت منفی	امر	فعل
می شنوی	نشنیده بودی	بشنو	شنیده بودی
می روی	نمی روی	برو	داری می روی
می پرسید	نخواهید پرسید	بپرسید	خواهید پرسید

متن را زیبا می کند.

۱. انتقال پیام را آسان می کند.

یادگیری و به خاطر سپردن را آسان می‌کند. سخن را کوتاه می‌کند.

۱. با هر اتفاقی زود شاد یا غمگین شدن

۲. خویشتن‌داری

۳. پرهیز از ریاکاری و دروغ و دورنگی

۴. به هر نیک و بد زود شادان و غمگین نشو

۵. داد از خویشتن بده تا از داور مستغنی باشی

ص ۳۷. درک و دریافت

۱. بنا **نماد** افراد تفرقه‌افکن / جداکننده دیوار **نماد** جدایی

۲. انواع زاویه دید:

۱. سوم شخص دانای کل (همه چیز را می‌داند) زاویه دید این داستان

۲. سوم شخص (همه چیز را نمی‌داند)

۳. اول شخص (من)

شخصیت اصلی داستان، ناصر، خواهان وحدت و یکپارچگی در جامعه است.

ص ۳۴. درس سوم

۱. مترادف رفیع: بلند متضاد رفیع: پست، کوتاه، حسیض

۲. گروه اسمی

هسته	وابستهٔ پسین	وابستهٔ پسین
اسم	صفت	مضاف‌الیه
غبطه	بزرگ	زندگانی

وجدان	روشن	گوشه
-------	------	------

۱. دونه کاربرد تشخیص در متن درس را مشخص کنید.

قیام کردن درختان مکیدن خون به گودال نسبت داده شده وجدان تاریخ

۲. شعر سپید گونه ای از شعر معاصر است که آهنگ دارد اما وزن عروضی ندارد و جای قافیه ها در آن مشخص نیست.

شعر پاسداری از حقیقت یک شعر سپید است که وزن عروضی ندارد اما آهنگین است و جای قافیه در آن ثابت نیست. در این شعر تخیل و تصویرهای شاعرانه و عاطفی دیده می شود.

۳. حسن تعلیل: درختان به احترام تو قیام کرده اند

۱. چه نوع مرگی غبطه زندگی است؟

مرگی که با عزت باشد و زندگی مادی را بی ارزش کند. امام حسین آنقدر بزرگ است که به این دنیای مادی وابستگی نداشت و آزادانه و سربلند رفتار کرد.

۲. در متن درس، عقل با چه ویژگی هایی وصف شده است؟

عقل ناتوان، ضعیف، کودک

۳. هر یک از موارد زیر با کدام قسمت از شعر پاسداری از حقیقت ارتباط معنایی دارد؟

شرف المكان بالمکین: ارزش هر جای و جایگاهی به کسی است که در آن قرار گرفته است

هیچ گودالی چنین رفیع ندیده بودم / در حضيض هم می توان عزیز بود

و بذل مهجته فیک لیسنقذ عبادک من الجهالة و حیره الضلالة: حسین علیه السلام خونش را در راه تو داد تا بندگان را از نادانی و سرگردانی گمراهی نجات بخشد

بر تالابی از خون خویش / در گذرگه تاریخ ایستاده ای / با جامی از فرهنگ / و بشریت رهگذار را می آشامانی / هر کس را که تشنه شهادت است

۱. املا

۲. تفاوت معنایی فعل کشت را در ابیات زیر توضیح دهید.

گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت: خیلی عذاب داد / جان را گرفت لعل استعاره از لب
بادی که در زمانه بسی شمع‌ها بکشت: خاموش کرد

۳. برای هر واژه مشخص شده یک مترادف از متن درس بیابید.

بر در بخت بد فرود آید هر که گیرد عنان مرکبش، آز بخت = طالع
همت بلند دار که نزد خدا و خلق باشد به قدر همت اعتبار تو اعتبار = رونق

۱. قافیه و ردیف را در بیت نخست این سروده مشخص کنید.

جهان - زمان: قافیه شما نیز بگذرد: ردیف

۲. در بیت زیر، کنایه‌ها را بیابید و مفهوم آن‌ها را مشخص کنید.

بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم تا سختی کمان شما نیز بگذرد

از تحمل سپر کنیم کنایه از ایستادگی و دفاع در برابر ظلم

سختی کمان شما نیز بگذرد کنایه از سپری شدن و ناپیداری ظلم و قدرت

۳. به بیت زیر توجه کنید

برکن ز بُن این بنا که باید از ریشه بنای ظلم برگند

استعاره از ظلم اضافه تشبیهی مشبه: ظلم مشبه‌به: بنا

بنا ۱. چون مشبه نیامده است، تشبیه نیست و استعاره است.

استعاره: مشبه یا مشبه‌به تشبیه حذف شود.

۱.

۲. در بیت زیر مقصود شاعر از رَمه، چوپان گرگ‌طبع و گرگی شبان چیست؟

ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد
رمه استعاره از مردم چوپان گرگ طبع استعاره از حاکم ظالم گرگی شبان استعاره از ستگری حاکمان

۳. از متن درس برای حدیث و آیه زیر نمونه بیتی مرتبط بیابید و بنویسید.

الدهر یومان، یوم لک و یوم علیک: دنیا دور روز است روی به نفع ما و روزی به ضرر ما

آب اجل که هست گلوگیر خاص و عام بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد

کل نفس ذائقة الموت: هر نفسی مرگ را می چشد/ همه می میرند

چون داد عادلان به جهان در بقا نکرد بیداد ظالمان شما نیز بگذرد

۴. ما بارگه دادیم این رفت ستم بر ما بر قصر ستمکاران گویی چه رسد خذلان

۴. چون داد عادلان به جهان در بقا نکرد/ بیداد ظالمان شما نیز بگذرد

ص ۴۳. برای خوانش درست و تأثیرگذار سروده علی ای همای رحمت به چه نکاتی باید توجه داشت؟

این شعر از نوع غنایی است و باید با لحن عاطفی خوانده شود. از آنجایی که در این شعر جنبه مدی هم رعایت شده باید لحن ستایشگری را هم رعایت کنیم. به موقع مکث کنیم و لحن جمله های عاطفی و پرسشی هم ادا شود.

۲. در این سروده به کدام ویژگی های شخصیت والای حضرت علی اشاره شده است؟

رحمت الهی بودن، کرم و بخشش، مدارا و مهربانی، وفاداری و جوانمردی

ص ۴۸. درس ششم

معنای واژه های مشخص شده را با کاربرد آنها در متن مقایسه کنید.

ارباب حاجتیم و زبان سؤال نیست در حضرت کریم تمنا چه حاجت است: محضر و آستان (مکان)

حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست: پیشگاه

تعلیم زاره گیر در امر معاش نیمی سوی خود می کش و نیمی می پاش: کسب روزی/ به دست آوردن مال

در متن درس معاش: زندگی

۲. جهش ضمیر

هر آنکه جانب اهل وفا نگهدار/ خداش در همه حال از بلا ننگه دارد خدا او را ننگه دارد ننگه داردش مفعول

چو گفتمش که دلم را نگاهدار چه گفت/ ز دست بنده چه خیزد خدا ننگه دارد گفتمش: به او گفتم متمم

غبار راهگذارت به کجاست تا حافظ با یادگار نسیم صبا ننگه دارد راهگذار تو مضافالیه

۱. در متن درس دو نمونه مجاز بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

ز دست بنده چه خیزد خدا ننگه دارد: مجاز از قدرت و توانایی

سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری

سر: مجاز از تمام وجود زر: مجاز از تمام دارایی سر و زر و دل و جان: مجاز از همه هستی

۲. در ادبیات فارسی، شاعران و نویسندگان واژه صبار را در کدام مفهوم نمادین به کار می برند؟ پیام‌رسانی

۳. گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد بو: ۱. آرزو ۲. رایحه

۱. با توجه به متن درس، حافظ شرط وفاداری معشوق را در چه می‌داند؟

شرط وفاداری معشوق، وفاداری عاشق است ننگه دار سر رشته تا ننگه دارد

۲. بیت زیر با کدام قسمت از سروده حافظ ارتباط مفهومی دارد؟

تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش

حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست که آشنا سخن آشنا ننگه دارد

۳. از کدام بیت درس می‌توان مفهوم آیه شریفه «و من یتوکل علی الله فهو حسبه» را دریافت؟

چو گفتمش که دلم را نگاهدار چه گفت؟ ز دست بنده چه خیزد خدا نگهدار

ص ۵۳. درس هفتم

۱. با توجه به متن درس، معادل معنایی کلمه‌های زیر را بنویسید.

دولت: فرمانروایی، حکومت، اقبال (خوشبختی) کریمی: جوانمردی، بزرگواری لثیمی: پستی و فرومایگی

۲. کدام قسمت جمله زیر حذف شده است؟ نوع حذف را مشخص کنید

نیکوخو، بهتر هزاربار از نیکورو نیکوخو بهتر است هزار بار از نیکورو حذف به قرینه معنوی

۳. دوتلفظی‌ها

۱. در بند ششم متن درس کدام نوع از روابط معنایی واژه‌ها بر زیبایی سخن افزوده است؟

تضاد صورت و سیرت نیکوخو ≠ نیکورو بند و زندان ≠ امر و فرمان حبس ≠ تخت

۲. در جمله زیر دو رکن اصلی تشبیه را مشخص کنید.

قرآن مانند است به بهشت جاودان

مشبه مشبه‌به

۳. در عبارت زیر کدام واژه‌ها جناس دارند؟

از روی نیکوش، حبس و چاه آمد و از خوی نیکوش تخت و گاه آمد. روی - خوی چاه - گاه

۴. یوسف صدیق وفادار بود و یعقوب خود او را به صبر آموزگار بود. سجع

۱. به چه دلیل نویسنده معتقد است «مَثَل قرآن، مَثَل آب روان است»؟

آب آلودگی جسمی و ظاهری را پاک می‌کند و قرآن آلودگی و پلیدی ذهن و دل را پاک می‌کند. آب جسمن انسان را زنده نگه می‌دارد و قرآن روح و جان انسان‌ها را زنده نگه می‌دارد.

۲. کدام بخش از متن درس با مفهوم آیه شریفه «و مکرو و مکرالله خیر الماکرین» (مکر کردند در حالی که خداوند بهترین مکرکنندگان است) اشاره دارد؟

تا علمیان بدانند که هرگز کید کایدان با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید.

۳. هر یک از بیت‌های زیر با کدام عبارت درس ارتباط معنایی دارد؟

خدمت حق کن به هر مقام که باشی خدمت مخلوق افتخار ندارد

صورت زیبای ظاهر هیچ نیست ای برادر سیرت زیبا بیار

قصهٔ حال یوسف را نیکو نه از حُسن صورت او گفت بلکه از حسن سیرت او گفت زیرا که نیکوخوا بهتر هزاربار از نیکو رو. نبینی که یوسف را از روی نیکو بندآمد و زندان آمد و از خوی نیکو، امر و فرمان آمد.

۴. دربارهٔ ارتباط مفهومی دو عبارت زیر توضیح دهید.

الصبر و مفتاح الفرج: صبر کلید گشایش است

یعقوب خود او را به صبر آموزگار بود.

صبر باعث پیروزی انسان می‌شود و حضرت یعقوب ه یوسف آموخته بود که در کارها صبور باشد و همین باعث سربلندی یوسف شد.

ص ۵۵. کدام نوع لحن برای خوانش شعر بوی گل و ریحان‌ها مناسب است؟ چرا؟

لحن این شعر عاشقانه است. خواننده با کشش آوایی زبا و با خواندن دلنشین این غزل می‌تواند احساس لطیف و زیبایی را انتقال دهد.

۲. چرا این سروده در ادب غنایی جای می‌گیرد؟

قالبی این شعر غزل است و در قالب غزل مسائل احساسی و غنایی دیده می‌شود. شعر بیانگر احساسات شاعر است و موضوع اصلی آن مربوط به عشق است.

ص ۶۱. کارگاه متن پژوهی درس هشت

معانی مختلف واژه فضل را با توجه به متن درس بنویسید.

مردی اهل بود و فضل داشت از شعر و ادب: دانش و معرفت

از اهل فضل بود: دانش و معرفت

مرا در فضل مرتبه ای است: دانش و معرفت

از فضل و رحمت کردگار نومید نباید شد: بخشش و سخاوت

۲. مترادف هر واژه را بنویسید:

کرم: بخشش، سخاوت انعام: بخشش، نعمت دادن فراغ: آسایش و آرامش

بخشش: دادن هدیه بخشایش: نادیده گرفتن گناه

انعام: چارپایان، نعمت ها

فراق: جدایی

۳. املا

ع، ء	ت، ط	ح، ه	ذ، ز، ض، ظ	ث، س، ص	غ، ق
رقعه، عذر	اطلاع، وسعت	اهلیت، جامه	فضل، نیکومنظر	قیاس، مسلخ	غرض، مغربی، قیاس
اعرابی، عاجز	کرامت، برکات	سیاه، احوال	قرض، تازی، گذارد	بصره، پلاس	قیم، فراغ

گزاردن: do گزار نماز، حق، شکر، سپاس، خدمت، کار

گذاشتن: put گزار قیمت، تاج، بنیان، نام

۴. واژه‌ها در گذر زمان، دچار تحول معنایی می‌شوند. برای پی بردن به این موضوع، معنای واژه‌های مشخص شده را با کاربرد امروزی آنها مقایسه کنید.

معنای امروزی	معنای گذشته	متن درس
پس گرفت	پذیرفت، نگهداشت، جا داد	ما را به نزدیک خویش <u>بازگرفت</u>
فعل اسنادی: گشتیم، دگرگون شدیم	رفتیم	به مجلس وزیر شدیم
توضیح مفصل دهیم، گره را باز کنیم	بشوئیم، پاک کنیم	شوخ از خود باز کنیم

۵. کاربرد معنایی پسوند «ک» را در هر یک از واژه‌های زیر بنویسید:

ک تصغیر

خورجینک: خورجین کوچک درمک: سکه کم بها دمک: مدت کوتاه

۱. در متن درس، نمونه‌ای از تشبیه بیابید و ارکان آن را مشخص کنید.

از برهنگی و عاجزی به دیوانگان ماننده بودیم:

وجه شبه مشبه به ادات تشبیه ما: مشبه

۲. دو ویژگی برای نثر درس «سفر به بصره» بنویسید.

ساده و روان جملات کوتاه توصیف حال اشخاص

۱. چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟

۱. می خواست وزیر با خواندن نامه او جایگاه حقیقی و میزان فضل و دانش او را بداند

۲. لباس مناسب نداشت

۲. معنا و مفهوم عبارتهای زیر را به نثر روان بنویسید.

دست تنگ بود و وسعتی نداشت که حال مرا مرمتی کند: وضع مالی خوبی نداشت تا به من کمک کند

چون بر رقعۀ من اطلاع یابذ قیاس کند که مرا اهلیت چیست: وقتی که نامه مرا بخواند آگاهی یابد که چه اندازه شایستگی دارم.

۳. بیت زیر با کدام قسمت از درس ارتباط معنایی دارد؟

دوران روزگار به ما بگذرد بسی گاهی شود بهار دگر گه خزان شود

و این هر دو حال در مدت بیست روز بود و این فصل بدان آوردم تا مردم بدانند که به شدتی که از روزگار پیش آید، نباید نالید و از فضل و رحمت کردگار ناامید نباید شد.

۴. چگونه از پیام نهایی درس می توانیم برای زندگی بهتر بهره بگیریم؟

در هیچ موقعیتی نباید از خدا و رحمت و قدرت او ناامید شد.

ص ۶۶. کارگاه متن پژوهی درس نهم

۱. سپهری برای کلمه «نقاشی کردن» از چه معادل‌های دیگری استفاده کرده است؟

می کشید، رقم می زد، می بست، گرته می ریخت و ... نقش بندی، صورتگری

۲. برای هر یک از موارد زیر یک مترادف از درس بیابید.

برآمدگی پشت پای اسب: کله

چنبرده گردن: آخره

میان دو کتف: غارب

۳. املا غارب، وقب، مخمصه، حقیر

۴. نقش دستوری کلمات مشخص شده را بنویسید.

صاد هرگز جانوری جز از پهلوی نکشید.

نهاد قید مفعول متمم

۵. واو عطف: در پیچ و تاب

واو ربط: فریاد کشید: ساکت! و ما ساکت شدیم

۱. معلم مرغان را گویا می کشید ... در یاد است

۲. صورتک به رو نداشت: یک رو بود

چشم به راه: منتظر

راه دست خودش هم نیست: مشکل دارد

۱. از نظر نویسنده کلاس درس نقاشی در مقایسه با کلاس درس‌های دیگر چه ویژگی‌هایی داشت؟

دلخواه و روان بود، خشکی نداشت، معلم با بچه‌ها صمیمی بود و پر از خنده بود.

۲. معنی و مفعوم هر یک از عبارتهای زیر را بنویسید.

خلف صدق نیاکان هنرور خود بود:

جانشین راستین اجداد هنرمند خودش بود.

اسب از پهلوی اسبی خود را به کمال نشان می‌داد:

نیمرخ اسب، تناسب اندام حیوان را زیباتر و بهتر نشان می‌دهد.